

Warszawa 30.VI.2017

LIST OTWARTY ŚRODOWISKA NAUK PRZYRODNICZYCH I LEŚNYCH W
SPRAWIE PUSZCZY BIAŁOWIESKIEJ

Szanowny Pan
Prof. dr hab. Jan Szyszko
Minister Środowiska

Szanowny Panie Ministrze,

Puszcza Białowieska (obejmująca ponad 62 tys. ha na obszarze naszego kraju) jest jednym z najcenniejszych obiektów przyrodniczych Europy i Polski. Na obszarze tym znajduje się park narodowy (ponad 10 tys. ha) i funkcjonują trzy nadleśnictwa Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe (PGL LP).

Spór o Puszcę powstał w wyniku poprzednich błędnych decyzji, które spowodowały zmniejszenie wycinki drzew w lasach gospodarczych Puszczy w momencie, gdy leśnicy stanęli wobec największej dotąd masowej gradacji kornika drukarza, zabijającego całe drzewostany świerkowe. Leśnicy po konsultacji z ministrem środowiska rozpoczęli walkę z tym owadem wycinając świeżo zaatakowane drzewa zgodnie z ogólnymi zaleceniami Komisji Europejskiej przyjętymi w analogicznych przypadkach (EU guidelines.. 2013 – art.4.3.1.) Działania te, mimo, że podejmowane wyłącznie w lasach gospodarczych, spowodowały gwałtowne protesty przyrodników i NGO działających w Polsce.

Spór ma przede wszystkim charakter ideologiczny i jest jednym z przejawów silnego rozłamu w ochronie przyrody. W przypadku Puszczy Białowieskiej, spór ten sprowadza się do zróżnicowanych poglądów dotyczących celów, zasad i metod ochrony. Ministerstwo Środowiska i znacząca część przedstawicieli nauk przyrodniczych i leśnych twierdzi, że przedmiotem ochrony powinna być zarówno ochrona bioróżnorodności jak i ochrona procesów naturalnych. Przejawem tego poglądu jest występowanie zróżnicowanych form ochrony przyrody i przyjęte reżimy ochrony na obszarze Puszczy (w tym także w lasach będących w zarządzie PGL LP), które dobrze służą realizacji tak zdefiniowanych celów. Formy użytkowania dopuszczone prawem na części obszaru Puszczy zarządzanej przez Lasy Państwowe (poza Parkiem Narodowym i rezerwatami przyrody) skutecznie wspierają ochronę tej części bioróżnorodności (m. in. gatunków i siedlisk chronionych w ramach sieci Natura 2000), która nie mogłaby być zabezpieczona poprzez ochronę procesów naturalnych.

Wyrażane są, przez aktywistów i część środowiska naukowego skrajne poglądy, domagające się objęcia całości Puszczy ochroną ścisłą, jako zwartego kompleksu leśnego pozostawionego wyłącznie dla ochrony naturalnych procesów ekologicznych i ewolucyjnych. Wagę ochrony

procesów naturalnych podkreślają także niektórzy zagraniczni eksperci w uwagach przekazanych Centrum Światowego Dziedzictwa oraz stronie polskiej. Powołują się przy tym (ze względów formalnych) na fakt wpisania Puszczy na listę miejsc światowego dziedzictwa w oparciu o kryterium 9-te (ochrona procesów – por. lista kryteriów CŚD). Zawężają jednak rozumienie tego zapisu do procesów naturalnych, mimo tego, że brak takiego ograniczenia w zapisie oryginalnym. Nie uwzględniono również, że realizacja drugiego kryterium wpisu dla tego obiektu (kryterium 10 – ochrona naturalnej bioróżnorodności siedlisk „włączając te, w których występują zagrożone gatunki o wyjątkowej uniwersalnej wartości”), w niektórych przypadkach jest wewnętrznie sprzeczna. Bowiem, zachowanie wielu „gatunków wyjątkowej uniwersalnej wartości” wymaga czynnej ochrony. Sztandarowym przykładem takiego gatunku jest w Puszczy Białowieskiej żubr, którego rozrastająca się dynamicznie populacja ma coraz większy wpływ na wszystkie ekosystemy Puszczy.

Tak przyjęte kryteria dla obszaru światowego dziedzictwa stoją nierzadko w wyraźnej sprzeczności z realizacją celów innych, istniejących już na terenie Puszczy form i reżimów ochronnych (w tym z ustanowioną tu w r. 2004 ostoją europejskiej sieci Natura 2000 oraz poszerzonym w 2004 roku na obszar całej Puszczy rezerwatem biosfery UNESCO-MaB). Warto w tym miejscu przypomnieć, że wiele „naturalnych elementów bioróżnorodności” zawdzięcza swą obecność na obszarze Puszczy różnym formom ekstensywnego gospodarowania, także w lasach. W tym kontekście niezrozumiała i niezasadna jest zmiana pierwotnego kryterium 7 (lepiej odpowiadającego potrzebom całościowej ochrony) na kryterium 9 i 10 przy decyzji rozszerzającej Obszar Dziedzictwa Ludzkości na całą Puszcę.

Obecnie w sumie aż 6 form ochrony i reżimów ochronnych (por tab 1. – nie licząc ochrony gatunkowej) nakładających się nierzadko w sposób niespójny na tym samym obszarze, stanowi jedno z najważniejszych źródeł obecnego konfliktu. Nadziej na jego rozwiązanie jest opracowywany plan zarządzania miejscem światowego dziedzictwa, który jednak będzie musiał się wiązać z poszerzeniem listy kryteriów dla tego obszaru.

Innym źródłem konfliktów są istniejące, do dziś nie rozwiązane, sprzeczności między interesariuszami działającymi na obszarze Puszczy. W tym kontekście trzeba zauważyć, że wokół Puszczy żyją ludzie, których zdanie jest kluczowe dla powiększenia obszaru parku narodowego, bowiem zgodnie z ustawą o ochronie przyrody władze centralne muszą uzyskać zgodę lokalnych samorządów na jakąkolwiek zmianę granic i powierzchni parku narodowego. Ministerstwo Środowiska nie ma tu zatem prostego klucza do rozwiązania, o czym zdają się zapominać organizacje pozarządowe i inni uczestnicy sporu żądający powiększenia parku narodowego.

Dziś te sporne kwestie i przeciwstawne opinie merytoryczne oraz formalno-prawne wykorzystywane są, wbrew interesom ochrony przyrody Puszczy i jej mieszkańców do eskalowania sporu ideologicznego i walki politycznej. Zaangażowano w nie grupy nacisku, osoby i środowiska polityków, artystów i celebrytów - mało zorientowanych w problematyce ochrony Puszczy, a także niektórych naukowców oraz część opinii publicznej w innych krajach wykorzystując ich przekonanie, że uczestniczą w obronie słusznej sprawy.

Tab. 1. Powierzchniowe formy ochrony przyrody występujące w polskiej części Puszczy Białowieskiej.

Obiekt	Aktualna powierzchnia (w ha)	Liczba elementów	Data powstania	Źródło
Puszcza Białowieska	150 582	---	---	1
Puszcza Białowieska część białoruska	87 363	---	1945	1
Puszcza Białowieska część polska	62 219	---	1945	1
Białowieski Park Narodowy	10 517,27		1932	2
Rezerваты przyrody	12 215,34	23		3
Natura 2000 (PLC200004)	63 147,6	1 (2)	2004	4
Obszar Chronionego krajobrazu	78 538	1	2005	5
Rezerwat Biosfery Białowieża	Ok. 92 400	1	1970(2005)	6
Obszar Światowego DZIEDZICTWA Ludzkości Puszcza Białowieska	141 885	1(2)	1979/2014	8
Leśny Kompleks promocyjny Puszcza Białowieska	Ok. 52 600	1	1994	7

Z poważaniem

Sygnatariusze niniejszego listu (alfabetycznie):

1. Prof. dr hab. Tomasz Borecki, Wydział Leśny, Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie
2. Dr hab. Andrzej Borkowski, Instytut Biologii, Wydział matematyczno-przyrodniczy, Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach
3. Prof. dr hab. Bogdan Brzeziecki, Wydział Leśny, Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie, Rada Naukowa Leśnictwa przy Premierze RP
4. Prof. dr hab. Władysław Chałupka, emeryt, Instytut Dendrologii PAN w Kórniku
5. Dr hab. Paweł Chmielarz, prof. ID PAN, Instytut Dendrologii PAN w Kórniku
6. Dr hab. Janusz Czerepko, prof. IBL, Instytut Badawczy Leśnictwa w Sękocinie Starym
7. Dr hab. Dariusz Danielewicz, Instytut Papiernictwa i Poligrafii, Politechnika Łódzka

8. Prof. dr hab. Roman Gornowicz, Wydział Leśny, Uniwersytet Przyrodniczy w Poznaniu
9. Dr hab. Wojciech Grodzki, prof. IBL, Instytut Badawczy Leśnictwa w Krakowie
10. Prof. dr hab. Andrzej Grzywacz, Wydział Leśny, Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie, Państwowa Rada Ochrony Przyrody
11. Dr hab. Dorota Hilszczańska, prof. IBL, Instytut Badawczy Leśnictwa w Sękocinie Starym
12. Prof. dr hab. Jacek Hilszczański, Instytut Badawczy Leśnictwa w Sękocinie Starym, Rada Naukowa Leśnictwa przy Premierze RP, W-ce Przewodniczący Państwowej Rady Ochrony Przyrody
13. Prof. dr hab. Jan Holeksa, Wydział Biologii, Instytut Biologii Środowiska, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu
14. Dr hab. Marek Kloss, prof. UKSW, Wydział Biologii i Nauk o Środowisku, Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie
15. Dr hab. Janusz Kocel, prof. IBL, Instytut Badawczy Leśnictwa w Sękocinie Starym
16. Prof. dr hab. Andrzej Kolk, Instytut Badawczy Leśnictwa w Sękocinie Starym, Państwowa Rada Ochrony Przyrody
17. Dr hab. Jan Kowalczyk, prof. IBL, Zakład Hodowli Lasu i Genetyki Drzew Leśnych, Instytut Badawczy Leśnictwa w Sękocinie Starym
18. Prof. dr hab. Tadeusz Kowalski, Wydział Leśny, Uniwersytet Rolniczy w Krakowie, Państwowa Rada Ochrony Przyrody, Rada Naukowa Leśnictwa przy Premierze RP
19. Prof. dr hab. Adam Krajewski, Wydział Technologii Drewna, Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie
20. Prof. dr hab. Piotr Łakomy, Wydział Leśny, Uniwersytet Przyrodniczy w Poznaniu, Rada Naukowa Leśnictwa przy Premierze RP
21. Dr hab. Stanisław Małek, prof. UR, Wydział Leśny, Uniwersytet Rolniczy w Krakowie, Rada Naukowa Leśnictwa przy Premierze RP
22. Prof. dr hab. Małgorzata Mańka, Wydział Leśny, Uniwersytet Przyrodniczy w Poznaniu
23. Prof. dr hab. Zbigniew Mirek, Instytut Botaniki, Polska Akademia Nauk w Krakowie, Przewodniczący Komitetu Ochrony Przyrody 2. ostatnich kadencji, W-ce Przewodniczący Państwowej Rady Ochrony Przyrody
24. Prof. dr hab. Stanisław Miścicki, Wydział Leśny, Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie

25. Prof. dr hab. Jerzy Modrzyński, Wydział Leśny, Uniwersytet Przyrodniczy w Poznaniu, Rada Naukowa Leśnictwa przy Premierze RP
26. Dr hab. inż. arch. Zbigniew Myczkowski, prof. PK. Instytut Architektury Krajobrazu, Politechnika Krakowska, Państwowa Rada Ochrony Przyrody
27. Dr hab. Justyna Nowakowska, prof. IBL, Instytut Badawczy Leśnictwa w Sękocinie Starym
28. Prof. dr hab. Wanda Olech-Piasecka, Wydział Nauk o Zwierzętach, Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie, Przewodnicząca Państwowej Rady Ochrony Przyrody
29. Prof. dr hab. Janusz Olejnik, Wydział Melioracji i Inżynierii Środowiska, Uniwersytet Przyrodniczy w Poznaniu
30. Prof. dr hab. Stanisław Orzeł, Dyrektor Instytutu Zarządzania Zasobami Leśnymi, Wydział Leśny, Uniwersytet Rolniczy Kraków
31. Dr hab. Rafał Paluch, prof. IBL, Zakład Lasów Naturalnych, Instytut Badawczy Leśnictwa w Białowieży
32. Prof. dr hab. Piotr Paschalis Jakubowicz, Przewodniczący Zarządu Głównego Stowarzyszenia Inżynierów i Techników Leśnictwa i Drzewnictwa
33. Prof. dr hab. Marcin Pietrzykowski, Wydział Leśny, Uniwersytet Rolniczy w Krakowie
34. Prof. dr hab. Piotr Robakowski, Wydział Leśny, Uniwersytet Przyrodniczy w Poznaniu
35. Prof. dr hab. Maria Rudawska, Instytut Dendrologii PAN w Kórniku
36. Dr hab. Axel Schwerk, prof. SGGW, Wydział Ogrodnictwa, Biotechnologii i Architektury Krajobrazu, Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie, Państwowa Rada Ochrony Przyrody
37. Prof. dr hab. Zbigniew Sierota, Instytut Badawczy Leśnictwa w Sękocinie Starym
38. Dr hab. Iwona Skrzecz, prof. IBL, Instytut Badawczy Leśnictwa w Sękocinie Starym
39. Dr hab. Jarosław Socha, prof. UR, Wydział Leśny, Uniwersytet Rolniczy w Krakowie
40. Prof. dr hab. Janusz Sowa, Wydział Leśny, Uniwersytet Rolniczy w Krakowie, Państwowa Rada Ochrony Przyrody, Przewodniczący Rady Naukowej Leśnictwa przy Premierze RP
41. Prof. dr hab. Jerzy Starzyk, emeryt, Wydział Leśny, Uniwersytet Rolniczy w Krakowie, Rada Naukowa Leśnictwa przy Premierze RP
42. Dr hab. Lidia Sukovata, prof. IBL, Instytut Badawczy Leśnictwa

43. Dr hab. Bogusława Waliszewska, Wydział Technologii Drewna, Uniwersytet Przyrodniczy w Poznaniu
44. Prof. dr hab. Zbigniew Witkowski, Państwowa Podhalańska Wyższa Szkoła Zawodowa w Nowym Targu, Przewodniczący Komisji ds. Parków Narodowych, Rezerwatów Przyrody i Obszarów Natura 2000 Państwowej Rady Ochrony Przyrody
45. Prof. dr hab. Stanisław Zając, Instytut Badawczy Leśnictwa w Sękocinie Starym
46. Prof. dr hab. Wojciech Ząbecki, Wydział Leśny, Uniwersytet Rolniczy w Krakowie